

ПОТЯГУСІ, МІЙ МАЛЕНЬКИЙ

ПОРАДНИК ДЛЯ ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ



**РАННЕ
ВТРУЧАННЯ**

РОЗВИТОК ДИТИНИ І ПІДТРИМКА СІМ'Ї

**Передруковано
ВГО «Національна Асамблея людей
з інвалідністю України» за рахунок коштів
Міжнародної організації
«SOFT Tulip» (Нідерланди).**

Ця книжка зріла довго. Як овоч на грядці. Перетворювалась, доповнювалась, зайві "листки" жовкли і відпадали, а нові, світлі появлялись. І ось нарешті тепер можна її показувати батькам. Бо, зрештою, в першу чергу для них вона писалась. Книжечка вивірена часом, перевірена досвідом; їй можна трохи довіряти, оскільки вона "росла" разом з незрячими дітьми, з якими працює патронажна служба ранньої педагогічної допомоги НРЦ "Левеня".

А ідея видання такого першого poradника для батьків, що виховують незрячу дитину, виникла давно – ще 4 роки тому. І була нам щиро передана колегами з Нюрнберзького центру для сліпих та слабозорих, де служба раннього втручання успішно працює вже понад 25 років. Пані Габі Файгл – сонячний промінь в людській подобі, розповіла нам, наскільки помічними і популярними є для німецьких мам і татів, бабусь і дідусів маленькі брошури, написані від імені першої особи – від дитини. Власне така форма звертання зворушує найбільше: дитина нагадує, просить, радить, спонукає...

І поради фахівців, до яких ми звикли, читаючи "Порадники" перетворюються із сухих правил, в живе спілкування, де дійсно **першою особою є дитина.**

Якщо книжка знайде місце в сім'ях, де виховується дитина з глибоким порушенням зору, якщо вона викличе в батьків резонанс, наблизить до дитини, спонукає їх до творчості у вихованні і допоможе хоча б трошки спокійніше оцінити життєву ситуацію, розігнати ті хмари сумнівів і відчаю, що збираються на початку... то будемо вважати, що книжка досягла своєї мети.

Книжечка стане не тільки добрим poradником батькам, які мають дітей з глибокими порушеннями функції зору, а й допоможе подолати їм труднощі при вихованні.

Виховання дитини – це дуже велика відповідальність, а особливо дитини з порушеннями функції зору. На нашу думку, батькам таких дітей будуть дуже корисними поради з цієї книги, бо головною причиною паніки батьків є непередбаченість до виховання сліпих дітей, недостатня батьківська обізнаність у таких питаннях. Тому їм дуже допоможуть поради фахівця.



КНИЖКА 1

ПОТЯГУСІ, МІЙ МАЛЕНЬКИЙ

порадник для виховання дітей з порушеннями зору

Є факт: це моє порушення зору. Його треба сприйняти. Із-за нього буде багато труднощів. Різних. І в мене, і в тебе...

Ти мені допоможеш з ними справитись?

Для цього ти мусиш бути терплячою. Мусиш навчитися чекати. Навчитися радіти кожній, навіть найменшій перемозі. Навчити радіти і мене. Тільки не зневірюйся! Твоя зневіра буде для мене закритим вікном у світ! І ще одне, дуже важливе: не забувай, що моє порушення зору – це мій нормальний стан.

Я можу світ сприйняти тільки так, а не інакше. І тільки з твоєю допомогою.

П'ять відчуттів – дотик, слух, нюх, смак і, можливо, залишок зору – це моя єдина можливість навчитися сприймати світ. Ти маєш це пам'ятати. Все, що я знаю і що я вмію, через ці відчуття потрапляє в мій мозок. Якщо якийсь з цих відчуттів відсутнє або неповносправне, то інші не беруть на себе автоматично його функцію і не стають раптом досконалішими. Їх треба розвивати. Поступово і послідовно.

В моєму випадку це буде так: щоразу, коли ти мені допоможеш на дотик чи на слух сприйняти те, що я не можу сприйняти зором, ти мені допоможеш розвивати дотик і слух.

Ти мене навчиш пізнавати світ на дотик моїми пальцями, ногами, іншими частинами тіла. Ти мене навчиш розрізняти запахи, впізнавати речі на смак. Ти розповіси мені, для чого в мене є вуха, як я можу розрізняти звуки і що вони означають. Якщо в мене є залишковий зір, ти мене навчиш користуватися ним.

Перед нами довга дорога, а на ній багато можливостей навчитися сприйняти світ і себе у ньому.

На наступних сторінках ти знайдеш поради, як посприяти тому, щоби я від перших "потягушок" послідовно навчився самостійно рухатись.

Не нехтуй цими порадами, навіть якщо в тебе виникнуть інші, кращі ідеї.

Є золоте правило при вихованні незрячих дітей: з ними треба багато розмовляти. Через слово вони пізнають світ. Називай все, до чого я торкаюся, що я беру в руки, що я тягну до рота, що я чую. Я повинен розуміти, що означають назви предметів, рухи, як виглядають ті, чи інші речі і які вони на дотик.

Навчи мене справлятися з безліччю окремих вражень, уривками одержаної звідусіль інформації і з'єднувати їх в послідовну цілісну картину.

Я так люблю, коли ти до мене говориш! Тоді я знаю, що ти поряд, а крім цього, я так багато вчуся!

Перш ніж торкнутися до мене, заговори зі мною. Тоді я не злякаюся. Я люблю твій тихий голос і лагідні руки.

Адже ти теж лякаєшся, коли хтось голосно заговорить чи несподівано біля тебе закричить?

Коли ти хочеш до мене доторкнутися, чи взяти мене на руки, дай мені зрозуміти, що ти є поряд.

Не став мого ліжечка у віддалений куток. Навіть, якщо я буду в ньому тихо лежати, я не зможу нічого почути у своєму тихому кутку. Я не буду знати, що відбувається навколо мене. Поки я тихо і чемно лежатиму, мої відчуття будуть дрімати... Говори до мене! Бери мене з ліжечка на руки!

Поки я ще зовсім маленький, моє положення в ліжечку треба змінювати. Коли я весь час лежатиму на спині, моя голова може стати плоскою. Поводься зі мною так, як поводяться, звичайно, з дитиною. Я – ДИТИНА.

Не бійся, зі мною нічого не станеться, коли ти мене покладеш на животик. Навпаки, так зміцніють мої м'язи шиї, бо я буду піднімати голову і повертати її у всі боки. Лежачи на животі, я зможу піднімати голову на звук. Спробуй задзвонити дзвіночком, а я спробую підняти голову.

В моєму ліжечку повинні лежати цікаві іграшки. Поклади їх так, щоби я навчився їх шукати і впізнавати на дотик.

Дуже тебе прошу, подбай, щоби я не виріс із “плоскою” головою!

Над моїм ліжком можна повісити іграшку. Краще таку, що гарно звучить. Покажи мені, як до неї дотягнутись. Візьми мої руки в свої і знайди ними іграшку. Так я дізнаюсь, де вона висить і як вона звучить при торканні.

А ще є гарна гра з дзвіночками. Ти можеш дзвіночками торкатись до різних частин мого тіла – до рук, до ніжок, до вушок... і обов'язково називати їх. Мені буде приємно, що ти до мене торкаєшся, що ти біля мене, а крім цього я поступово буду довідуватись щось про себе.

Дзвіночки можна прив'язати десь збоку до ліжечка. Я буду торкатись до них рукою чи ногою, і це приносить мені задоволення.

Коли ти вибираєш для мене іграшки, то пам'ятай, щоби вони були приємні на дотик. І розкажи мені про них, які вони, якого кольору, великі чи маленькі, що з ними можна робити... Завжди розкажуй, навіть якщо тобі це видаватиметься дивним. Ти ж думаєш, що я маленький і нічого не розумію? Але ж немовлята з нормальним зором мають можливість все побачити, перш ніж навчаться говорити. А я повинен про все довідатись, перед тим як почну говорити. Я повинен навчитись брати в руки іграшки. Це не буде так просто і можливо я не зразу захочу взяти щось, чого я не бачу, в руки. Скільки тобі буде потрібно терпіння і скільки тобі прийдеться мене “перекоувати”, щоби я захотів взяти іграшку в руки!

Твої слова, все те, що ти мені розповідаєш, мусять мені замінити зір. Тобі здається, що я надзвичайно спокійна дитина, бо я лежу в ліжечку і не плачу? Так, я лежу в ліжечку і прислухаюся до навколишніх звуків. Але ж я не знаю, що ці звуки означають! Мені треба пояснити, який вони мають зміст. А інакше я дуже швидко перестану прислухатися і втрачу цікавість до невідомих звуків. Мені не потрібна “звукова каша”, мені потрібно, щоби ти пояснила мені значення звуків. Зроби це, прошу тебе! А для цього бери мене частіше на руки, носи мене по нашій квартирі і не залишай надовго в ліжечку.

Перші місця мого життя є для мене визначальними.

Я знаю, протягом дня в тебе багато різної роботи. Але навіть, коли ти зайнята по господарству, я можу бути з тобою. Поки я маленький, ти можеш мене носити в спеціальній хустині, або торбині-кенгуру. Так я зможу відчувати рухи твого тіла, знати, що ти зі мною. А ти навчишся “читати” мої сигнали, навіть зовсім незначні.

Коли я в тебе на руках, тобі легко пояснити мені, що означають ті чи інші звуки, твої рухи. В світі стільки звуків! І всі зовсім різні! Немовлята з порушенням зору не можуть знати, як виникає той чи інший звук. Їм потрібна особа, яка би їм пояснила. Ті немовлята, що не одержують допомоги, просто “відключаються”, а згодом перестають реагувати на звуки і на оточуючий світ.

НЕ ДОЗВОЛЯЙ МЕНІ, “ВІДКЛЮЧАТИСЯ”!

6 Потягусі, мій маленький

Добре би було, якби ти придбала старий кошик, можна на коліщатках, або знайшла м'яку приємну подушку, що можна би було носити за собою по всій квартирі. Тоді би я був весь час біля тебе! Ти б зі мною розмовляла, ти б мені пояснювала звуки. Мене б заспокоював твій голос, я б знав, що ти поряд.

Зроча дитина слідкує за мамою очима, а я можу довідатись де моя мама тільки тоді, коли вона до мене заговорить.

ТОМУ МЕНІ ТАК НЕОБХІДНО ЧУТИ ТВІЙ ГОЛОС.

Не залишай мене надовго самого! Візьми мене на руки, пригорни мене, попести мене, поговори зі мною! Мені це необхідно, щоб усвідомити, що ти є і що ти мене любиш.

А як бути з іншими людьми? Адже в світі є багато людей? Вони всі різні, в них різні голоси, різний запах. Вони по-різному рухаються.

Дозволяй і іншим брати мене на руки, говорити до мене. Мені треба навчитись довіряти і іншим людям. Тоді я буду знати, що і на руках у чужих я можу почувати себе безпечно. Тоді я не буду плакати. Де буде мій перший досвід спілкування .

Як тільки ти помітиш, що я вільно тримаю голову, сади мене до себе на коліна. Ти можеш мене легесенько погойдувати, тримаючи під пучками, а з часом – за ручки. Навчи мене вставати і знову сідати. Допоможи мені навчитись правильно сидіти. Я мушу усвідомити кожний рух свого тіла. Для цього мені потрібно багато часу.

Ну ось, я вже трошки виріс, і в нас в квартирі з'явився манеж. Не подумай, що я одразу полюблю в ньому сидіти! Мені треба спочатку познайомитись з ним, впізнавати його. Для того, щоби я його менше боявся, постели на дно манежу мою пелюшку або великий рушник. Я їх впізнаю по запаху і на дотик, вони мені приємні. А на сітку в манежі можна скрізь порозвішувати мої улюблені іграшки. З часом я буду до них тягнутися і навчуся вставати. Але це ще не скоро. Поки-що манеж потрібний для того, щоби легше було відшукати іграшку серед багатьох інших. В манежі можна порозвішувати не тільки іграшки, Це можуть бути і кульки, що так цікаво шелестять, і прищіпки, і пластикові коробочки, і папірці, і інші безпечні для мене речі.

Манеж – це мій перший ігровий майданчик. Його можна переносити з однієї кімнати в іншу, навіть брати влітку на подвір'я. Він може бути тим місцем, з якого починається моя прогулянка на подвір'ї, а також місцем відпочинку на прогулянці.

Але надовго не залишай мене в манежі, бо мені ж треба довідатись і про інші куточки мого навколишнього світу.

Для моїх прогулянок на подвір'ї годиться будь-яка погода. Я буду в тебе на руках уважно слухати про “решту великого світу”. Ми можемо йти на прогулянку і в дощ, і в сніг, і коли на дворі сильний вітер. Розкажуй мені про погоду, підстав мої щічки вітрові, дай мені відчутти, як гріє сонечко, як на долоньку падає дощик... Пояси мені безліч нових звуків, з часом я навчуся їх розрізнати сам.

Не виросуй мене, як квітку в теплиці!

Ще дещо про пізнання навколишнього світу: мені треба дізнатися, де я живу, як виглядає вся наша квартира.

Спочатку я буду знайомитись з нашим житлом у тебе на руках. З часом я ставатиму старшим і моя допитливість зростає. Якщо ти мені виділиш лише ігровий куточок в нашій квартирі, я ніколи не зможу дізнатися, якою є вся наша квартира. Поки я маленький, все наше житло повинно стати моїм “ігровим майданчиком”.

Коли я почну повзати, ти зможеш ще краще ознайомити мене з нашою квартирою.

Щодо повзання, ми ще повернемося до цієї теми. А поки-що, випереджуючи події, обстежимо нашу квартиру “на чотирьох”. Це триватиме не один день. Почнемо з кухні: привідкрий деякі дверцята шафок в нашій кухні, навчи мене їх відкрити повністю і закрити. Мені цікаво дізнатися, що в них в середині. Дозволь мені вийняти з шафок речі, які не є для мене небезпечними. Я зможу ними стукати, брати до рота, зможу їх кидати на підлогу, котити, перекладати з руки з руку... О, як багато можна довідатися про речі з шафок! Можливо, мені захочеться заповзти до шафи, не забороняй мені цього! Хіба я зможу зрозуміти що таке шафа, якщо ти мечі не дозволиш в неї залізити? А мені ж треба знати, що на світі є шафи, а в них – безліч різних цікавих речей.

*Отже, про повзання: це дуже непроста річ для мене. Для чого я маю повзти? Чи до чого? Інші діти починають повзти, коли хочуть дотягнутись до іграшки, чи до чогось іншого, **що їх зацікавило**... А що цікавить мене? Ти! Твій голос, твої руки. Я буду вчитися повзти до тебе. Ти будеш мене кликати, заохочувати, а хтось ще буде підпирати своїми долонями мої стопи, підштовхувати вперед, щоби я зрозумів, що таке рух...*

...щоби я зрозумів, що таке рух... Рух є для мене необхідним, як і для кожної дитини. Я люблю гойдатися на конику і на гойдалці. я люблю, коли ти мене похитуєш на колінах. Це так приємно – відчувати зміну напрямку руху. А крім цього, я просто граюся!

Тільки не дозволяй мені занадто довго розхитуватись, сидячи на підлозі, чи в манежі, чи в іншому місці. Відволікай мене від нав'язливих рухів чимось цікавим. Мої нав'язливі рухи можуть тебе навіть злякати! Тобі може видатись це “ненормальним”! А це для мене – рух. Я не вмію стільки рухатись, як здорові діти. Я з часом не зможу так швидко бігати, як здорові діти. А рух мені потрібний. А тому мої нав'язливі рухи можна замінити лише іншими рухами. Не дозволяй мені годинами розхитуватись, запропонуй мені якийсь інший рух.

Як швидко летить час! Ось я вже роблю перші кроки. Як тобі було важко навчити мене! Як добре, що ти мені давала великі рухомі іграшки. Як добре, що в мене була дошка на коліщатах, на якій я лежав, а потім сидів і повільно рухався з допомогою рук і ніг. Бачиш, це була не тільки добра гімнастика для мене. Це було послідовне розуміння простору і руху. Пересуваючись на дошці або на великій машині по квартирі, я наштовхувався на незнайомі мені речі. Ти мені пояснювала, що це. Це збуджувало мою уяву: отже на відстані від мене можна знайти щось нове! І я можу це зробити сам! Дякую тобі за допомогу на шляху “відкриття” мого навколишнього світу.

Поки-що я ходжу ще не зовсім впевнено, а тому твоя допомога необхідна. Поводи мене вздовж дивана і назад – і я дізнаюсь, що в нас в кімнаті стоїть диван, обведи мене довкола стола, від дивана до крісла...

Так я вже буту знати, що таке “меблі”, що вони є в нас в квартирі і незабаром зможу мати в уяві частину нашої квартири. Дуже важливо, не переставляти в кімнаті меблів, коли я вчуся ходити. Все повинно стояти на своїх місцях! Тоді я знатиму: я рухаюсь, все довкола не змінює свого місця.

І знову забігаючи вперед: змінювати місце меблів можна буде лише тоді, коли я почну добре ходити, добре орієнтуватись в нашій квартирі. Тільки не роби цього у мою відсутність! Не роби цього протягом тих днів, коли я ночуватиму у бабусі.

Покажи мені, як ти переставила меблі, допоможи мені зорієнтуватись в новій обстановці.

Про кожну зміну в кімнаті я повинен знати! Не чекай, поки я розіб'ю голову для того, щоб довідатись, де що стоїть.

Нова іграшка і нові відчуття можуть мене налякати. Згадай собі, як довго я звивав до ложки, як я пручався і не хотів пити з чашки. Скільки тобі прийшлося намучитись зі мною, а мені з тобою! Тобі здавалось, що я **ніколи** не навчусь їсти з ложки, що я **ніколи** не звикну сидати на гонщик. Ти навіть іноді плакала від безсилля...

А потім починала все спочатку: повільно, терпляче, повторюючи своїм лагідним голосом: “Ми з тобою подолаємо і це! Ми навчимося!” Дякую тобі за те, що ти не забувала, що мені треба трохи більше часу, щоби звикнути до нового. Дякую тобі за те, що ти була зі мною обережною. Я мушу по-своєму довідатись про все. А те, чого я зразу злякаюсь, може мені згодом дуже сподобатись!

Так, несподіванки – не для мене.

Я знаю, мене дуже важко нагодувати. Простіше було, коли я пив з пляшечки! Розумієш, оскільки я не бачу, як їдять, то не можу наслідувати. Я не бачу їжі, своєї тарілки на столі. Мені про це треба докладно розповісти. Давай сядемо разом: ти сидітимеш ззаду, візьмеш мою руку в свою і проведеш її до тарілки і назад – до мого рота. Ось так їдять. А потім, дуже поступово, можна мені давати в руку ложку...

Це довгий шлях. Це наука на все моє життя. Колись я навчусь добре їсти самостійно. Тобі не віриться? Але це так.

Не забувай мені розказувати, що я їм. Я ще не вмію добре говорити, але вже вмію добре слухати... Будь ласка, дозволь мені у всьому приймати участь!

В моєму житті з'явилися сходи. Мені подобається по них лазити: вверх і вниз. Дозволь мені це робити, навчи мене. Розкажи мені все про сходи і покажи всі сходи і східці в нашому домі. Поки я ще маленький, то скрізь, де є сходи, треба обов'язково зробити зверху і знизу маленькі хвірточки і надійно їх закривати. Це обов'язково, бо я раптом можу знобити крок в ніщо...

Ти би могла дозволити мені іноді походити босими ногами. Я зможу на дотик розрізнити підлогу, килимок, плитку... Мені треба “досліджувати” світ не тільки руками! Ногами я зможу доторкнутися до багатьох речей, які важко відчутти на дотик рукою: траву, пісок, болото, калюжі, камінці, тротуарні плити... Так-так, не бійся! Плітку я можу походити босими ногами по дворі. Інакше я ніколи про це не довідаюся. То ж дозволь мені інколи зняти черевички там, де немає небезпеки поранити ногу.

Тобі здається, що я повинен гратися тільки іграшками? Ти помиляєшся! Іноді я віддам перевагу картонкам, пляшечкам, черевикам, а не дорогій іграшці. Це ж природно. Мені подобаються речі, які вибрав сам і можу з ними щось робити, а не ті речі, які зацікавили тебе. Мене зовсім не обходить, скільки коштує та чи інша іграшка, чи є вона новою, чи є вона гарною, на твою думку.

Коли я сам вибираю, чим мечі гратися, то це означає, що я стаю допитливішим і зможу більше навчитися...

Чи є в нас візочок? Звичайний іграшковий візочок на чотирьох коліщатках? Він би мені додав впевненості при ходьбі. Я би міг возити його по кімнаті, возити на ньому інші іграшки. Тобі прийдеться набутися терпіння, поки я зрозумію, що таке візочок і що з ним можна робити. Мені все треба показати і розказати: який він, як він їздить, як може наштовхнутись на щось. Я повинен усвідомити, що візочком можна на щось або на когось наїхати. Дитячий візочок може бути для мене дуже корисним!

Знову про звуки: тепер, коли я вже став трошки старшим, коли я навчився трохи розрізняти різні звуки, вони мені допомагають орієнтуватися. Спочатку у власній квартирі, а згодом і в інших місцях, я зможу здогадатися за різними звуками, де я є. Мій світ стає наповненішим, значно більшим і живішим, дякуючи звукам. Подбай про звукові орієнтири в нашій квартирі – повітряні дзвіночки, годинник, що голосно цокає, радіо (тільки не вмикай його голосно!), ще щось... Тільки не змінюй їх місця розташування!

Я вже виріс! Тобі важко до цього звикнути? Тобі хочеться весь час мене підтримувати, а ще краще – водити за руку...

*Але я вже сам можу ходити по нашій квартирі, навіть, трошки на подвір'ї. Вже тоді, коли я **сам** пішов вздовж стіни, ти могла бути впевненою, що я не стану "тепличною квіткою". Відпусти мою руку! Скажи, що я можу ходити сам! Дай мені повірити у власні сили, бо самому мені буде важко відпустити твою руку...*

Ти бачиш, скільки є простих можливостей мені допомогти?

Прислухайся до моїх порад...

Ну, ось і все. Дещо я вже знаю. Багато ще треба навчитися... Але вже легше, бо ми знаємо, що робити далі!

Ми дійсно багато зуміли досягти.

А попереду ще більше нового... Буде по-різному. Буде сумно і весело. Будуть будні і свята. Будуть сльози і усмішки. Буде наше ЖИТТЯ. І ми в його вирі не самі – з нами наша ВІРА, наша НАДІЯ і наша ЛЮБОВ.



КНИЖКА 2

РУХ – ЦЕ ЖИТТЯ

Я вже трохи виріс

На допомогу батькам дітей з порушеннями зору.

Ця книжечка є продовженням брошури **“ПОТЯГУСІ, МІЙ МАЛЕНЬКИЙ!”**

Вже ж раннього дитинства незрячі діти повинні рости і навчатись, так як інші діти. Надіємось, що поради з цієї книжки стануть для вас корисними. Ще раз нагадуємо, що незрячі діти мають більше подібного, ніж відмінного в порівнянні з іншими дітьми. Але відмінностей все ж багато. П'ять відчуттів: дотик, нюх, смак, слух і можливо, залишковий зір – ось передумови для навчання дитини, щоб сприйняти світ навколо себе.

Якщо котресь із названих відчуттів є неповносправне або відсутнє, інші не почнуть працювати краще, беручи на себе його функцію.

Їх необхідно цілеспрямовано розвивати.

Незрячій дитині треба постійно пояснювати, що вона має бути допитливою, значно допитливішою, ніж діти зрячі. З незрячою дитиною треба багато говорити, бо лише через мову дитина може сприйняти навколишній світ і почне до нього пристосовуватися.

Незрячій дитині треба дозволити вільно рухатися, сприймати своє довкілля на дотик, щоб сформуванню уяву, усвідомити зв'язки між предметами.

Можливо, ця книжка стане для вас добрим радником, як вже з раннього дитинства навчити свою дитину здобувати досвід. Адже перші роки життя є вирішальними!

НАВЧИ МЕНЕ БУТИ НЕЗАЛЕЖНИМ

Незалежність є найважливіше, чого я можу навчитися: самостійно давати собі раду, самостійно думати, приймати самостійні рішення. Чи ТОБІ сподобалось би завжди чекати на когось, хто би зробив щось з тобою або для тебе?

Чи ТОБІ сподобалось би **постійно** слухати вказівки, що і як ти повинна зробити?

Мені потрібна твоя допомога: допоможи мені навчитись самому давати собі раду в житті! Допоможи мені навчитись самостійно приймати рішення! Допоможи мені стати самостійною людиною! Посади мене за “кермо” і навчи мене “вести машину”. Адже рано, чи пізно мені прийдеться це робити САМОСТІЙНО!

ВУХА Є ДЛЯ ТОГО, ЩОБИ НИМИ СЛУХАТИ. НАВЧИ МЕНЕ СЛУХАТИ

Поясни мені значення звуків, які я чую вдома і надворі: коли тече вода, коли кипить чайник, коли вітер стукає гілкою у вікно. Приверни мою увагу до найнепомітніших звуків: так муркоче кицька, а ось таж цокає годинник; це впав на підлогу листок паперу; а це чути, як крапають краплі води не закрученого крану. Послухай разом зі мною, як “шипить” дезодорант, підсмажуються котлети, гуркоче швейна машинка, вмикається і вимикається холодильник. У різноголоссі навчи мене розрізняти те, що є для мене найважливішим. Чим уважніше я навчуся вслухатися (прислухатися) і чим точніше я зможу визначити звук, тим це буде краще для мене.

НАВЧИ МЕНЕ УВАЖНО ПРИСЛУХАТИСЯ

Не забувай, що мені треба буде навчитися розрізняти звуки зблизька і здалека. Тільки так в мене буде уява про простір. А ще навчи мене розпізнавати, які звуки можуть означати НЕБЕЗПЕКУ, а яких мені не слід лякатися.

Що це таке? Це скрипнули двері. А це кашляє бабуся. А ось цей звук доноситься здалека, стає все ближчим і ближчим... А це люди пройшли за вікном, хтось з них засміявся. Світ наповнений найрізноманітнішими звуками. Я повинен знати їх походження. Для моїх впевненіших рухів.

Мені потрібні “великі вуха”.

ДОПОМОЖИ МЕНІ ЗРОЗУМІТИ ПРОСТОРОВІ ЗВ'ЯЗКИ

Просторовий – що це?

Існує багато термінів, про які ти обов'язково повинна довідатись для мене. Мені важливе знати про оточуючий мене світ: пре те, як розташовані предмети між собою; про те, як виглядає наша кімната, що таке поверхи в будинку... про сходи... пре поняття “далекий” і “близький”.

Розкажи мені пре речі, що є навколо мене, навчи мене їх знаходити і впізнавати.

Де стоїть стілець? Де висить лампа? Чи можу я взяти склянку, не розбивши її? Як налити воду в склянку? Як покласти іграшки в коробку... Де я? Де ти? Де є той чи інший предмет? Що в шафі? На столі? О, скільки нам з тобою треба вивчити!

Я МОЖУ САМ ХОДИТИ ПО НАШІЙ КВАРТИРІ...

...якщо на моєму шляху не буде “несподіванок” – не стоятиме якийсь предмет, за який я можу зачепитися і впасти. Будь ласка, прибери все з дороги, коли я ходжу сам. Я хочу бути впевненим.

Коли я ще не вмів ходити, коли я рачкував, то всі речі на підлозі привертали мою увагу. Але зараз все виглядає по-іншому: зараз, наткнувшись несподівано на татові пантофлі, (я наткнувся ногами) я хіба що дуже злякаюсь. В мене до тебе велике прохання: відколи я **сам** ходжу по нашій квартирі, завжди пам'ятай:

- двері шаф і шафок повинні бути закритими;
- відро в воду не може стояти посеред кімнати;
- стілці повинні стояти під столом...

можливо тобі ще щось прийде на думку? Мені потрібна твоя допомога!

Я ПОВИНЕН СТОЯТИ НА ВЛАСНИХ НОГАХ

Не води мене за руку! Тепер, коли я вже сам навчився ходити, дозволь мені це робити самому. Я повинен знати, що означає “вправо” і “вліво”. Я повинен знати, як треба ходити вздовж стіни. Мені треба зрозуміти, що таке відстань. Мені треба знати про всі предмети, про меблі, про вікна, двері. Я ПОВИНЕН УСВІДОМИТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРЕДМЕТІВ В ПРОСТОРИ. Я розумію, за руку водити значно легше... і швидше. Але ж я повинен ставати старшим і самостійнішим. Я мушу давати собі раду, коли в тебе не буде часу. Я мушу навчитися орієнтуватися САМОСТІЙНО.



НЕ ВЖИВАЙ СЛІВ “ТУТ” І “ТАМ”

Мені важко вгадати, де “тут”, а де “там”, адже я не бачу того, про що ти говориш. Краще вживай слова, які я знаю і які мені можуть чітко пояснити, куди я маю йти, або де знаходиться та річ, про яку ти говориш.

Ти можеш сказати: “Поклади коробку на стіл в кімнаті”, “Ходи в спальню і ми разом приберемо твої іграшки”, “Візьми собі яблуко з кухонного стола”... Говорячи “тут” або “там”, ти знаєш про що йдеться. Будь ласка, використовуй такі слова, щоби і я міг зрозуміти, що ти маєш на увазі.

Підбирай слова, які є для мене зрозумілими, бо...

...я ніколи по зможу прийти “звідти”, “сюди”...

ТИ ПАМ'ЯТАЄШ, А МУШУ ЗГАДАТИ

Мені прийдеться запам'ятати багато речей: де є моя кімната, що в ній стоїть, о лежать мої іграшки, де я їх залишив перед обідом... А ще я мушу запам'ятати, на якій відстані від шафи стоїть крісло, я мушу знати, що посеред кімнати в нас є круглий стіл і чотири стільці, що скатертина звисає майже до підлоги, а над диваном висить килим... Про найменшу дрібницю я повинен знати! Я ж не можу просто озирнутись навкруги і згадати: той, хто не бачить, мусить все-все запам'ятати.

Ось чому треба тренувати мою пам'ять.

Ми можемо з тобою вигадувати найрізноманітніші ігри на запам'ятовування: ти мені даєш невелике завдання, наприклад принести ту, чи іншу річ, відкрити дверцята шафи і порахувати полицки, посадити на диван ведмедика, а ляльку перенести на крісло... Вгадуєш безліч інших завдань, говори зі мною про те, що ми робили вчора, що будемо робити завтра, куди підемо з татом в неділю... Говори зі мною про події і враження з давно минулого часу! А я буду все запам'ятовувати і про все собі згадувати!

ЗНОВУ І ЗНОВУ ГОВОРИ ЗІ МНОЮ, ЗНОВУ І ЗНОВУ ПОЯСНЮЙ МЕНІ, ЗНОВУ І ЗНОВУ ДОВІДУЙСЯ, ЧИ Я ЗРОЗУМІВ

Ти собі уявити не можеш, наскільки великою є моя потреба знати, як називаються всі речі, що мене оточують: шафи, лампи, двері, столи і столики, крісла і табуретки... Але для мене замало тільки знати назви речей, я повинен знати, що означає кожне слово. Мені обов'язково треба, пояснити значення дієслів: що я роблю, що ти робиш, що робить хтось в цей чи інший момент.

А що мені треба навчитися розуміти тебе, розуміти слова, які б мені пояснювали, що ти бачиш.

Розкажи мені, що я роблю: коли я стою на колінах, коли я нахилиюсь, стрибаю, жую, оближую ложку, шукаю хустинку в своїй кишені (я довідаюсь, що є кишені!), навіть, коли я себе негарно поведжу.

Це може стати для нас цікавою грою, в якій я навчусь орієнтуватись. Почнемо? Я уважно слухаю. Ти сказала "Йди прямо". А як це "прямо?" Покажи мені, як треба йти прямо, як треба повернути направо, скільки це "п'ять кроків", що таке "стоп!" Правда, цікаво? А для мене не тільки цікаво, але й повчально...

ДОЗВОЛЬ МЕНІ ЗАЛИШАТИСЬ В КІМНАТІ, КОЛИ ТИ ПРИБИРАЄШ

Говори зі мною і показуй, що ти робиш – коли ти складаєш одяг, чистиш підлогу, витираєш порошок з меблів, миєш вікна, чи розморожуєш холодильник.

Дай мені доторкнутися до речей, і це буде моя участь в роботі. Так я почну розуміти, як виконуються ті чи інші дії. Давай мені невеликі завдання, але перший раз виконуй їх разом зі мною. Поки я навчуся, мені потрібна буде твоя допомога... і твоє терпіння... і багато часу... Так, мені потрібне буде значно більше часу, ніж дитині, яка бачить.

Що означає "витерти стіл"? Для тебе це дрібничка, для дитини, яка бачить,

як ти це робиш, теж неважко. Але це не означає, що і для мене це так само легко. Принаймні, напочатку.

Давай повторювати це щодня! Наберись терпіння, доки я сам зможу зробити це добре

Я БИ МІГ ТОБІ ДОПОМАГАТИ

Давай мені нескладні завдання. Я би міг, наприклад накрити серветкою стіл; я би міг приносити брудний посуд зі столу; частину посуду я би міг навіть помити, а потім віднести його на місце.

Ти тільки мені підкажи, де це “місце” знаходиться.

І знову мані потрібна твоя допомога: щоби довідатись, що тарілки бувають різного розміру і мають різне призначення. Мені це необхідно знати, бо колись, допомагаючи тобі накривати стіл, я поставлю блюдечка замість глибоких тарілок для супу... Я хочу знати все про наш побут. А ти мені в цьому допоможеш?

СКАЖИ, ЩО ТИ СЬОГОДНІ ГОТУЄШ НА ОБІД І ЧИМ Я ЗМОЖУ ТОБІ ДОПОМОГТИ

Я багато вже можу: лущити кукурудзу, квасолі, повідривати хвостики полуниць, а потім розкласти полуниці в мисочки і посипати цукром; я можу додати до миски всі потрібні приправи для салату, які ти приготуєш. Я би міг і розмішати, хоча розмішувати важко, коли не бачиш. Тут мені потрібно повправлятися. Можна почати з розмішування варення в склянці з водою – додати трохи цитринового соку, і вже готовий смачний напій! Я би міг допомогти тобі робити пиріжки з м'ясом. Спочатку дай мені в руки тісто, потім фарш. Можливо, фарш мені видасться неприємним на дотик... Навіть, якщо я тобі допоможу зовсім-зовсім мало, все ж я чогось навчусь, а з часом і моя участь стане більшою.

СМАК, ЗАПАХ, ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД

Не забудь мені говорити, що я їм. Опиши спочатку словами. Скажи, що огірок подовгастий і зеленого кольору, що ти його розрізала кружальцями, скажи, який він на смак: солодкий, чи кислий. Скажи мені, що манна каша – біла і м'яка, ще вона пахне малиновим варенням, бо ти його додала до неї. Розкажи мені все про картоплю, про м'ясо, про те, що з них можна приготувати. Нагадай мені про це, коли я буду їсти м'ясну котлету з картопляним пюре. Щодо котлет, не забудь сказати, що вони бувають з телятини, свинини, бувають курячі і воліві. Я повинен знати, що те, що я їм, може бути м'яким і твердим, може бути сухим і волокнистим; що сухарик хрустить під зубами, а мед розтікається в роті; що не можна пити надто гарячого, бо можна обпекти язик, а від надто холодної їжі може боліти горло...

Я ніколи не зможу довідатись, що означають всі ці слова, якщо ти не будеш їх вживати і пояснювати мені.

ДОЗВОЛЬ МЕНІ ЇСТИ ПАЛЬЦЯМИ

Коли я захочу на дотик відчутися той, чи інший продукт, дозволь мені спробувати їсти руками. Я не буду весь час їсти руками, але я довідався значно більше про ту ж картоплю-пюре, чи смажену, кукурудзу і селеру, цибулю і огірки, коли ти мені дозволила взяти їх з тарілки рукою. Я матиму порівняння, які вони на дотик, а ти мені ще й розкажеш, крім цього, як вони виглядають. Згодом не забудь мене похвалити, коли я вгадаю, що в мене в тарілці – це додасть мені впевненості.

Дозволь мені іноді їсти руками, те, що можна, звичайно! Це так приємно.

КЛЕЙ, РЕЧІ, КЛЕЙКІ НА ДОТИК.

Якщо ти мене не будеш поступово знайомити з речами, неприємними або незвичними на дотик, я не захочу гратися пластиліном і глиною.

А тому дозволь мені взяти в руки тісто, коли ти печеш пиріжки. Я помню його в руках, а потім ти мені поясниш, як вирізати формочками.

Покажи мені і інше тісто, розкажи, що буває дріжджове і пісочне: дозволь мені наповнювати пиріжки фаршем, робити паштет. Можливо, на перший раз я навіть не захочу взяти фарш в руку, можливо, він видасться мені неприємним, але ти поясни мені, поклади ще раз в мою руку, наберись терпіння, заохоть мене... Заохочуй мене брати в руки все, де чого торкаєшся ти сама. Я повинен знати про всі ці речі, навіть якщо я спочатку не буду цього хотіти, або якщо я зовсім відмовлюсь.

Ти мусиш бути терплячою, по-іншому не можна.

І ще одне: не бійся безпорядку, який я створю в кухні! Це лише на початку, бо я ж вчуся!

МЕНІ ПОДОБАЄТЬСЯ РОБИТИ АЛЬБОМИ І НАКЛЕЮВАТИ В НИХ РІЗНОМАНІТНІ РЕЧІ

Ми можемо займатися ручною працею. З твоєю допомогою я навчуся розрізати шматки паперу, чи тканини і наклеювати їх в альбом. Але спочатку навчи мене розривати папір! Відриваючи шматочки паперу і наклеюючи їх в альбом, ми одержимо своєрідні аплікації. Крім цього, я навчусь розрізняти на дотик різні види паперу, тканини, плівок, а ти мені розкажеш, як вони називаються. Ми можемо з тобою виготовити альбом зразків паперу і тканин. Це буде наша спільна робота!

Наклеюючи паперові шматочки, можна одночасно вчитися рахувати, можна вивчати різні лічилки, кумедні вірші і пісеньки! Альбоми можуть бути зовсім різні: на їх сторінки можна вклеювати плоскі речі, гудзики, пластинки, зубочистки, нарізаний шматочками корок...

На світі є так багато різного! Я ж мушу про це якось довідатись! Як ти думаєш, що ще можна вклеїти в наш альбом?

Я МУШУ НАВЧИТИСЯ СПІВСТАВЛЯТИ МІЖ СОБОЮ РЕАЛЬНІ ПОНЯТТЯ

...не тільки м'ячі, кубики, інші іграшки, але й речі щоденного використання. Допоможи мені в цьому розібратися: зрозуміти, наприклад, що татові черевики є більші, ніж мої, що мій стілець є меншим, ніж ваші стільці, а крім цього, має іншу форму; зрозуміти, що ви є більшими від мене; що візок для ляльки є меншим від візочка моєї сестрички.

Я повинен довідатись, що сковорідки мають різну величину, що велика не поміщається в маленькій, але якщо спробувати зробити навпаки, виходить добре; що ця покришка не підходить для великої сковороди, а маленьку накриває повністю.

Навчи мене порівнювати, і ти мені допоможеш навчитися співставляти, розуміти взаємозв'язок між речами.

Ось ще одна гра для нас з тобою: правильно впізнавати і порівнювати!

Гра “знайди подібне”

Дай мені гудзики, прищіпки, кришки і інші маленькі речі і навчи мене їх розсортувати.

Правда, мені б хотілось не тільки гратися, мені б хотілось допомагати по-справжньому: сортувати виделки і ложки, складати їх в шухляду, а в іншу – хустинки і рушнички, ще в іншу – шкарпетки. Можливо, мені ще не вдасться гарно все поскладати, але посортувати я зможу! Складати теж навчуся з часом. А зараз я вже так багато можу розрізнити! Татові шкарпетки таки дійсно значно більші, ніж мої!

Сортувати речі дуже цікаво!

ПРОШУ ТЕБЕ, ЧИТАЙ МЕНІ ВГОЛОС

Мені ніщо не замінить твого читання вголос! Ти так близько, а вся твоя увага тільки для мене. Коли ти поряд, коли ти читаєш мені книжку, я так себе впевнено почуваю! Я так люблю прислухатись до слів, які ти вимовляєш, навіть якщо я і не всі розумію. В мене ще стільки часу, щоби навчитися!

Я змалечку збагну, що книжка приносить радість – ось що ти мені даєш своїм читанням! З дитинства в мене пробудиться бажання навчитися колись читати. Без книжок ніколи для мене не розкриється світ...

Спробуй придбати для мене книжечку, де з одного боку шрифт для зрячих, а з іншого – для незрячих. Коли я пальцями торкатимусь букв, ти поясни мені: що так я колись вчитимусь читати в школі. І ще обов'язково скажи мені, що діти, які бачать, навчаються по-іншому.

В книжці повинні бути малюнки? А ще це таке? Поясни мені, що таке малюнок, опиши мені його. Можливо, я задаватиму тобі “дивні” запитання. Не бійся їх, спробуй зрозуміти мене і відповісти на всі навіть найбільш дивні. Якщо ти завжди будеш давати відповідь на мої питання, то в мене не розвинеться страх запитувати, про все, що мені видаватиметься незрозумілим. Тільки так я зможу багато чого дізнатися.

Прощу тебе, читай мені багато вголос!

ЩЕ ТРОХИ ПРО ЧИТАННЯ ВГОЛОС

Знайди собі трохи часу для читання вголос кожного дня. Можливо, я не завжди зможу збагнути весь зміст прочитаного, але чим більше ти мені будеш читати, тим більше я буду вчитися. Якщо ти помітиш, що якесь слово є для мене незрозумілим, то постарайся мені його пояснити.

Читай мені вірші і оповідання, скоромовки і смішинки. Мені обов'язково треба довідатись, які оповідання взяті з дійсності, а які є вигадкою. Навчи мене розрізнити вигадане від дійсного. Після того, як прочитаєш, одразу скажи, чи це була правда, чи вигадка.

ЧИТАТИ

СЛУХАТИ

ВЧИТИСЯ

НАВЧИ МЕНЕ ГРАТИСЬ В РОЛЬОВІ ІГРИ

Рольова гра є дуже важливою: “Ми робимо так, ніби...”

Рольова гра пробуджує фантазію, дає можливість перевтілитись, подумати, ким би я міг бути, як би я міг зробити...

Спочатку найкраще погратись в сім'ю. Але дозволь мені бути і в ролі тата, і в твоїй ролі, а ти побудеш трохи дитиною.

Є ще одна гарна гра “магазин”? Ми зможемо для цієї гри взяти справжній “товар”, такий, який справді можна купити в магазині. Ти можеш мені дати справжні гроші, і я буду по-справжньому купувати за них продукти.

Не забудь ще про одну захоплюючу гру – в тварин. Ти мені зможеш розповісти про якусь тваринку: яка вона на вигляд – велика, чи маленька, пухнаста, чи гладкошерста, що вона любить їсти, де вона живе...! Тоді ми зможемо погратись в тварин. Скажи мені, що зробити, щоб стати черепахою, чи ведмедем, як стати мавпою, що властиво для киці. Перевтілювання в когось – справжня потіха!

МЕНІ ТРЕБА ПОСТУПОВО ВЧИТИСЯ ГРАТИСЯ НАОДИНЦІ

Необов'язково постійно мною займатися. Я і сам можу вигадувати ігри і гратися наодинці. Залиши мені таку можливість!

Якщо я вже знаю, що таке клей, якщо ми вже колись клеїли з тобою разом, то дозволь мені спробувати поклеїти самому, наприклад приклеїти щось на листку паперу.

Коли в мене відповідний настрій і я хочу послухати казочку, записану на касеті, залиши мене наодинці, але час від часу підходь до мене. Мені обов'язково треба знати, що я не один, що ти о десь поблизу.

Але якщо в мене немає настрою гратися наодинці, дозволь мені бути поблизу тебе, спробуй знайти мені якусь відповідну “роботу”.

Переконай мене, що іноді цікаво погратись наодинці.

МЕНІ ПОРА ПОЧАТИ ОРІЄНТУВАТИСЯ В ЧАСІ

Не обов'язково пояснювати одразу точний час. Мені важко зрозуміти, що таке “четверта година”, наприклад. Але я вже повинен знати, ще таке “ранок, обідня пора, вечір, ніч”. Для того, щоб я краще зрозумів, можна мені розказати, що в який час регулярно відбувається. Отже, коли ми прокидаємось, настає ранок; обідаємо в обідню пору, мій старини брат приходить зі школи після обіду, а тато повертається з роботи ввечері.

А ще не забудь сказати, що ніч потрібна для сну, а сон – для того, щоби я виріс. А для дорослих сон потрібний для того, щоби вони набрались сил для наступного дня.

Я вже настільки великий, що можу зрозуміти, для чого на світі потрібні будильники. Заведи будильник, і ми з тобою почекаємо, поки він задзвонить. Оце так! Я вже трохи зрозумів!

Вчора... Що таке “вчора”? Ага, вчора ми були з тобою в магазині. Хіба це було вчора? А що ми що робили вчора?

Завтра... Як зрозуміти, що таке “завтра”? Завтра ще тільки настане. Отже, коли ми зранку прокинемось, буде “завтра”? Тому ми можемо на завтра щось запланувати.

Твій час, мій час, спільно проведений час... Як це все цікаво!

Я знову став на сходинку мудрішим і дорослішим, бо я вже знаю про час.

ЩО ТАКЕ “ТЕМПЕРАТУРА”?

Ти кажеш: на вулиці дуже жарко – 30 в тіні!

– 4 градуси, отже на вулиці холодно. Вода в калюжах замерзла...

Іноді в мене температура, ти прикладаєш руку до мого чола і кажеш, що воно гаряче. Але ж ти кажеш, що плита гаряча, і я не повинен де неї торкатися рукою, щоб не обпектись. Коли плита холодна, то на ній не можна приготувати їжу. Коли мені холодно, то я мушу одягнути теплу куртку... Як це все зрозуміти? Щось мені важко самому збагнути все пре температуру. Я з часом зумію собі сам дати раду з такими важкими поняттями, але поки-що мені потрібна твоя допомога. До речі, а що означає “він кипить від люті”?

Хм, мені ще вчитись і вчитись...

ЩОДО РЕЖИМУ ДНЯ: ВІН ПОВИНЕН БУТИ ЧІТКИМ

Коли я буду знати, що за чим відбувається, це придасть мені відчуття впевненості.

Я повинен знати, що після сніданку ми з тобою граємось; що після обіду я обов'язково повинен спати; що після сну буде прогулянка. І так поступово я почну розуміти, що певні речі відбуваються в призначений для них час. Я відчую ритм дня. Ввечері я в один і той же час буду йти спати – це теж належить до режиму дня.

Таким чином, перш ніж я навчуся орієнтуватися на годиннику, мені треба так багато довідатись про час.

Я хочу бути твоєю “чемною” дитиною. Привчай мене до цього.

А ЯК КОРИСТУВАТИСЬ ТЕЛЕФОНОМ?

Скажи мені, як прийнято говорити по телефону. Що я повинен сказати, піднявши трубку? Навчи мене правильно класти телефонну трубку на місце.

Напевно я повинен знати своє ім'я, прізвище, адресу і номер нашого телефону. Раптом станеться якась непередбачена ситуація! Покажи мені, як викликати швидку допомогу, як набрати номер бабусі і наших найближчих друзів. А ще добре би було знати, як подзвонити до наших сусідів. Це може бути колись життєво необхідним!

Допоможи мені довідатись щось нового про життя людей. Згадуй собі, що я не бачу і мені про все треба розповісти.

ЯКИМ Є СВІТ НЕМОВЛЯТИ

Якщо в нашій сім'ї появиться маленька дитина, то вона буде для мене братом або сестрою? Чому? Поясни мені, чому ви з татом вирішили, що в сім'ї має бути ще одна дитина?

Дай мені немовля на руки, притримуючи його, щоби я відчув, як це добре що я не один.

Я тобі буду допомагати. Я багато можу: принести пеленки, підтримувати пляшечку, а згодом – бавитися на підлозі з моїм маленьким братиком, чи сестричкою. Я можу колисати дитину або разом з тобою везти візочок. Не забувай про мене! Я старший в нашій сім'ї, а старші повинні допомагати!

А взагалі, звідки беруться діти? І хто такі немовлята? Я хочу якнайбільше довідатись, і відчувати себе повноправним членом нашої сім'ї.

ХОЧУ БУТИ СИЛЬНИМ

А для того мені треба носити, тягнути, пересувати, піднімати, згинатись... Одним словом, робити все, щоби розвивались мої м'язи. Купи мені невеличку лопатку і відро для піску; не забудь про м'ячик – я навчусь котити його по підлозі, підкидати і ловити. Добре, якби м'ячик мав всередині дзвіночок! Мені б легше було зорієнтуватись, де він. Ми з тобою зможемо вигадати різноманітні забави.

Дозволь мені полізти на майданчику по драбинці, дозволь мені повисіти на перекладині. Я би хотів знати, що таке "гойдалка", що означає слово "карусель". Але мені мало тільки знати, мені треба довідатись, як на гойдалці гойдаються і як крутиться карусель. На майданчику є, напевно, пісок? Давай візьмемо велику іграшкову машину, я навантажу її піском і перевезу його в інше місце. Я ще не знаю, що таке "тачка". На ній теж можна возити пісок?

Якщо поблизу є дерево, на яке я би міг залізти, спробуй зробити це зі мною. Допоможи мені повиснути на гілці. Я б хотів відчувти всі свої м'язи, я хочу знати, що може моє тіло. Мені потрібно навчитися правильно оцінювати свої можливості.

ДИВИСЬ НА СВІТ ДЛЯ МЕНЕ...

Подумай, що би мене могло цікавити, про що би я хотів довідатись. Можливо, для тебе це не є цікавим, а для мене – навпаки. Завжди пам'ятай, що я не мав змоги побачити, а тому мені треба розповісти. Мені неймовірно цікаво довідатись все про поштові скриньки, паркани, поштові скриньки, труби, підіймачі і ліфти.

До речі про ліфт. Мені обов'язково треба сказати, коли ми їдемо вгору, а коли вниз. Іншим разом я вже і сам навчуся відчувати різницю.

Мені цікаво все: скільки поверхів має будинок, на який поверх ми їдемо ліфтом, чи є перед будинком дитячий майданчик і який він. що таке пошта, як виглядає телефонна будка...

Якщо ми опинимось з тобою в будинку, де є "рухомі" сходи, навчи мене вставати на них і сходити з них. В майбутньому мені це знадобиться, щоби не впасти...

Життя повне пригод! Все життя – пригода!

ГОВОРИ ЗІ МНОЮ, КОЛИ МИ ЇДЕМО В ТРАНСПОРТІ

Поясни мені звуки, шум, поясни все, що для мене є незнайомим. Тільки так я зможу розрізнити бруківку від асфальту, зрозуміти, коли машина наїжджає на яму, відчувати, коли під колесами пісок, а коли дрібні камінці.

Не забувай говорити мені, в який бік ми їдемо – направо, чи наліво. Обов'язково повідом мені, що ми виїхали в тунель, скажи, коли ми їдемо під мостом. Всі ці речі викликають різні відчуття і по-різному сприймаються на слух.

Скажи мені, коли в автобусі, трамваї чи машині є відкрите вікно. Поясни, звідки йде запах. Вся ця інформація допоможе мені в майбутньому при орієнтуванні. За запахом теж можна зорієнтуватися, де я є.

Дай мені поштовх для роздумів. Подбай про мою самооцінку вже відтепер.

ВІЗЬМИ МЕНЕ З СОБОЮ В МАГАЗИН

Я знаю, що без мене ти значно швидше справишся зі своїми покупками. Знаю, що без мене тобі буде простіше. І все ж: бери мене з собою в магазин!

Я повинен знати, які є магазини, який товар в кожному з них продається. Мені треба сказати, що в магазині є продавець, каса, де треба платити гроші. Все, що ти купуєш, я візьму в свої руки, перш ніж ти покладеш його в сумку, чи в кошик. Тому твій похід в магазин буде трохи довшим, ніж завжди: бо ж треба все докладно обстежити руками, навіть понюхати... Не соромся моєї поведінки. Я так сприймаю світ. Я так можу довідатись.

Не забувай називати ті речі, які я беру в свої руки!

Я вже настільки дорослий, що можу тобі допомогти нести сумку. Якщо вона занадто важка, то дай мені невеликий пакет – це теж допомога.

В магазині самообслуговування я зможу – з твоєю допомогою, звичайно, – взяти якусь річ з полиці сам. З верхньої полиці я теж зможу взяти сам, коли ти мене піднімеш. При цьому я довідаюсь, на якій висоті від землі є полиця. Мені необхідно довідатись про все, що ти вже давно знаєш. Тому бери мене з собою туди, куди ти йдеш.

Я ВЖЕ ВИЙШОВ З ВІКУ “ВІЗОЧКОВОЇ” ДИТИНИ

Я вже сам можу ходити. Не треба більше брати на прогулянку візочок. Краще ми підемо не дуже далеко, але пішки. Ти і я. А по дорозі ти мені розкажеш так багато цікавого! Скажеш мені, де ми є, як називається вулиця, по якій ми йдемо, що це за дивний запах, де закінчується паркан парку, де стоїть лавка, на якій ми зможемо трохи відпочити...

Ти мені розкажеш про протилежності: велике дерево і маленьке деревце, широку вулицю і вузьку стежку, сухий тротуар і мокрий...

А іншим разом я довідаюсь від тебе ще чогось нового. Тільки будь послідовною, не роби це від випадку до випадку, а весь час.

О, я зовсім забув: сьогодні ми маємо довідатись все про папір. Ти запланувала це на вечір. Дивно... папір можна рвати, він так кумедно шарудить... його легко зім'яти в долоні... Які властивості ще має папір?

ЩОДО ОДЯГУ

Сьогодні на моєму рукаві я відчув якийсь невеличкий горбок. Виявляється, ти зашила дірку, яку я вчора випадково зробив на футболці.

До речі, чим відрізняється футболка від сорочки? Чим відрізняються черевики від чобіт? Яке ще є взуття? Ти часто говориш про якісь каблучки. Я б хотів знати, що означає це кумедне слово. Мені важливо знати, якого кольору мої черевики. Скажи, для чого ми вчора купили крем для взуття. Я чув, що буває крем для обличчя, а недавно, в день мого народження був торт з кремом. Допоможи мені зрозуміти різницю!

А ще повернемося до футболки. Це від слова “футбол”? І чому тато просив купити йому футболку з довгими рукавами? Є, значить, з короткими? А твоя блузка без рукавів?

Як багато цікавого! Добре, що ти мені про все це розповідаєш, показуєш. Незабаром я й сам буду одягатися. Мені б не хотілося виглядати смішним.

ТИ ЙДЕШ ДО ЗУБНОГО? Я З ТОБОЮ!

Познайом мене в кабінеті з людьми, що там працюють. Вони так дивно пахнуть! Мабуть, вони відрізняються від усіх інших людей?

Хіба ні?

В кабінеті говорять неголосно. Чому? І звуки тут такі незвичайні. Я ще ніколи таких не чув. Це напевно звуки якоїсь машини? Чому вона так по-різному звучить?

Я повинен знати, що відбувається в кабінеті. Якщо це можливо, попроси лікаря показати мені деякі інструменти. Може він мені дозволить сісти в крісло і відчувати, як воно піднімається зі мною і опускається. Аж дух перехопило! А серце б'ється дрібно-дрібно! Але чим більше я буду довідуватись про такі невідомі речі, тим менше страху залишиться. І коли мені самому прийдеться сісти колись в крісло, щоб полікувати зуб, я вже не буду так лякатися. Якщо ж я не знатиму, що на мене чекає в зубному кабінеті, то при першому ж візиті до лікаря мене може охопити панічний страх. А цього не варто допустити.

ВІДАЙ МЕНЕ В ДИТЯЧИЙ САДОК

Ми можемо піти з тобою в найближчий дитячий садок і поговорити з вихователями, чи вони б не погодилися взяти мене в групу. Вони напевно будуть сумніватися, адже зі мною треба займатись трохи по-іншому, ніж з дітьми зрячими. Можливо, вихователі будуть боятися, як мене сприймуть інші діти і їх батьки. Можлива вони подумують, що зі мною буде багато зайвого клопоту.

Ти б могла їм трошки розповісти, дати декілька порад...

А може, десь на мене чекають в садку для дітей з особливими потребами? Довідайся! Там вихователі знають, як треба поводитись з такими дітьми, як я. Вони вміють дати собі з ними раду! (в кінці книжки або під зірочкою можна дати інформацію про наш центр)

Мені б так хотілось гратись з іншими дітьми!

Я ХОТІВ БИ ПОБУВАТИ З ТОБОЮ НАД ОЗЕРОМ, НА БЕРЕЗІ РІЧКИ, ЧИ НАВІТЬ НА БЕРЕЗІ МОРЯ

Для того, щоби я захотів зайти в воду, мене треба трошки підготувати. Ти вмієш це зробити!

Коли я вже наважуся зайти в воду, не поспішай, дозволь мені це робити самому. Не хлюпай на мене водою, не примушуй мене ні до чого. Один раз спробувавши, я вже не буду боятися. Звичайно, ти будеш поряд, будеш пильно слідкувати.

Тепер щодо замків з піску: мені б теж хотілось їх будувати, як і іншим дітям. Допоможи мені, навчи мене лопаткою набирати пісок, рити ями, наливати в них воду.

Розкажи мені, як виглядає беріг, збирай зі мною камінці і мушлі; розкажи мені про них все-все, що сама про них знаєш. Це правда, що бувають велетенські мушлі? Вони дійсно шумлять, коли їх прикласти до вуха? Мені б хотілось побігати босими ногами по березі. Це дуже добре місце, де мені нічого не загрожує – навіть якщо я впаду. “Лінія” піску з одного боку і “лінія” води з іншого боку будуть для мене добрими орієнтирами для вільного руху. Дозволь мені самому поблукати по березі! Ти побачиш, як я добре орієнтуюсь!

ДОПОМОЖИ МЕНІ ЗРОЗУМІТИ, ЩО ІНШІ ЛЮДИ НЕ Є ДЛЯ МЕНЕ ЗАГРОЗОЮ, ДОПОМОЖИ МЕНІ ЗРОЗУМІТИ ВІДНОСИНИ МІЖ ЛЮДЬМИ

Дозволь мені колись залишитися в наших родині, чи друзів. Мані б хотілось довідатись, як живуть в інших сім'ях, як виглядають інші квартири, як це “побути не вдома”? В іншому випадку, коли я весь час буду тільки вдома і тільки з тобою, в мене може виникнути панічний страх, коли ти випадково десь затримаєшся або будеш змушена на кілька днів виїхати з дому. В житті трапляються різні ситуації... Може статися так, що тобі прийдеться лягти в лікарню. А якщо прийдеться лягти в лікарню мені?! Поясни мені, що коротка або трохи довша розлука з тобою не означає розлуки назавжди. Поясни мені, що прощання означає в майбутньому зустріч і для тебе, і для мене. Я можу піти і повернутися. Ти можеш піти і повернутися. Дай мені зрозуміти, що я можу вірити твоєму слову, що я можу довіряти іншим, що я можу довіряти собі! Це так прекрасно, почувати себе впевнено!

ДОЗВОЛЬ МЕНІ ГРАТИСЯ З ІНШИМИ ДІТЬМИ

Як добре, що я більше не маленький! Я вже нарешті “велика дитина”! Інші діти мого віку вже самі граються в себе на подвір’ї, або на сусідському подвір’ї. Самі, без батьків. Вони ходять в магазин і самі купують собі солодощі. Іноді вони навіть самі ходять в парк! Може, не зовсім самі, може, з ними йдуть старші діти.

Для моєї майбутньої самостійності добре б було починати з власного подвір’я. Довірай мені вже трошки і залишай самого з дітьми. Лише попроси дітей слідкувати за мною, допомогти в разі потреби. От побачиш, діти не підведуть!

Мені так хочеться бути одним із... Я би хотів навчитися робити те, що роблять інші діти. По-своєму, повільніше, але САМОСТІЙНО!

Я ХОЧУ ПОЛЮБИТИ СВІЙ ДЕНЬ НАРОДЖЕННЯ

Зверни мою увагу, що незабаром буде мій день народження. Розкажи мені як святкують день народження і дозволь і мені влаштувати свято. Спочатку ми з тобою подумаємо, кого запросити. Я би хотів запросити не тільки дорослих, але й дітей. Ми би влаштували якісь розваги, де я теж би міг брати участь. Непоганою ідеєю була б гра в “чарівний мішечок”*, можливо, в когось з дітей появляться цікаві ідеї?

Мені так сподобалась твоя розповідь про святковий торт! Як я буду чекати цього урочистого моменту, щоби загасити свічки! В цьому році в мене вже буде в торті аж п’ять свічок!

А подарунки! Як це чудове розгортати пакуночки з новими іграшками, цукерками, несподіванками!

Будь ласка, влаштуй мені свято в мій день народження, це так важливо!

ЩО ТАКЕ ПОЧУТТЯ?

Про мої почуття ти би мусила мені багато розповісти. Для того, щоби з ними справитися, мені буде потрібна твоя допомога. О, це важке завдання, пояснити мені почуття! Важко підібрати потрібне слово, яке б було мені зрозумілим. Мені треба довідатись, що люди можуть бути сердитими, що існує серед людей заздрість, що люди ображаються, можуть сумувати, прагнуть бути щасливими... Мені треба довідатись, як люди себе при цьому поведуть, чи можна почуття впізнати з обличчя?

Не хвилюйся, ти справишся. Поступово, щодня, виходячи з конкретних ситуацій, ти зможеш мені багато пояснити. Тільки не забувай про те, що треба пояснювати, що багато речей я можу повторювати, не знаючи, що вони означають...

Що значить “морщити брови”, що таке “усмішка від вуха до вуха”, чи можна почути, як хтось, “сичить від злості” або “дзвенить від радості”? Як це? Чи це дійсно можна почути, чи тільки “так кажуть”? Чи видно, коли людину розпиряє гордість? Чи видно, коли людина кипить від люті? Не дивуйся моїм запитанням. Будь до них терплячою. Це ж так природно, що я не знаю, як може в голові “гуляти вітер”! Це ж кожна дитина потребує пояснення, а я тим більше!

Ф-фу! Скільки ще мені потрібно пояснити!

Але якщо ти цього не зробиш, то я нічого не довідаюся ні про себе, ні про інших. Це теж твоє велике завдання...

НЕ РОБИ ТАЄМНИЦІ З МОГО ПОРУШЕННЯ

Ти повинна мені розповісти про моє порушення зору. Я повинен знати, чим я відрізняюся від інших, я мушу знати, що значить НЕ БАЧИТИ. Бо з часом, коли я усвідомлю, що ти говориш про речі, які є поза моєю компетентністю, мені буде дуже важко зрозуміти, що це. Я повинен якось зрозуміти, як люди бачать. Поясни мені, що ми по-різному сприймаємо світ. Поясни, що ти по-іншому, ніж я, сприймаєш світ.

Не роби таємниці з моєї сліпоти!

Для мене це не є образливим. Я так сприймаю світ, і з цим треба погодитися!

Прийде час, і я все одно зрозумію, що ти, наприклад, якимось іншим шляхом можеш впізнати людей, ніж я. Колись настане момент, і я тебе запитаю, як ти довідалась, що прийшов тато... коли не було ще чути ані його кроків, ані його голосу.

А тому не роби таємниці з мого порушення. Говори про неї зі мною, з іншими, роби це в моїй присутності.

Давай мені відкриті відповіді на всі мої запитання, які в мене виникають. Допоможи мені зрозуміти мою ситуацію! Поступово я сам буду усвідомлювати, що означає бути незрячим. Ми повинні з тобою пояснити іншим, що бути незрячим, це не соромно, це не ганьба, це лише певне обмеження, з яким ТРЕБА НАВЧИТИСЯ ЖИТИ. Адже кожна людина має якісь обмеження...

ДОПОМОЖИ МЕНІ ЖИТИ ТУТ І ТЕПЕР

Не думай про проблеми, які в мене колись можуть виникнути. У всіх людей час від часу виникають проблеми. А чому я повинен бути винятком? Займешся вирішенням проблеми тільки тоді, коли вона виникнула. А поки-що не гризися наперед.

Заохочуй мене спробувати зробити щось нове, допоможи мені відбутися своє значення, свою потрібність.

Дуже багато речей я справді міг би робити сам. А є речі, які я не зможу зробити власне через моє порушення. Поясни мені мої границі! Поясни мені, що кожна людина має ті, чи інші границі, що зовсім досконалих людей не буває! Мені так приємно, коли ти зі мною говориш, як з дорослим, коли ти мною гордишся, коли ти задоволена мною. Я хочу бути повноправним членом нашої сім'ї, незважаючи на свою неповносправність.

АЛЕ МЕНІ ТРЕБА ТАКОЖ РОБИТИ ЗАУВАЖЕННЯ

Коли я себе нечемно поведжу, "пригальмуї" мене! Як і кожна дитина, я дуже швидко звикну робити тільки те, що мені подобається. Незабаром я стану маленьким диктатором в сім'ї і вимагатиму від кожного уваги тільки для себе. І нехай хтось тільки спробує не виконати мого бажання!

Але подумай, чи ти б завжди йшла назустріч моїм примхам, якби не мое порушення зору? І чи повинна ти це робити? Може, краще відноситись до мене так, як і до мого брата або моєї сестри?

Не надавай нікому з нас переваги! Ми всі твої діти! Я така самісінька дитина, як і вони. Я – частина нашої сім'ї – не більше і не менше! Отже домовились: від сьогодні жодних поблажок!

І НАЙГОЛОВНІШЕ: ЛЮБИ МЕНЕ!

Можливо, багато речей ти не зуміла зробити для мене. Можливо, хтось думає, що ти маєш ще щось для мене зробити. Можливо. Люди завжди щось думають. Скільки людей – стільки і думок.

Але є тільки одна річ, і вона є найважливішою: люби мене і думай про мене. Люби мене як СВОЮ дитину. Адже моя неповносправність – це лише особливі потреби і більше нічого. Це лише особливі потреби, властиві мені. Кожна людина має якісь менш чи більш особливі потреби. Не треба мене жаліти, мене треба любити!

Подумай, скільки мені треба навчитися, щоби змогти піти в школу, щоби в майбутньому стати самостійним. Я знаю, багато в чому я завжди потребуватиму твоєї допомоги, чи допомоги людей, що будуть мене оточувати. Навчи мене не боятися допомоги ближніх – і це буде для мене великий подарунок на все життя! Але там, де я можу собі дати раду сам, дозволь мені бути самостійним!

Піклуйся про мене, але не “роздави” мене в своїх обіймах...

ПОВТОРЕННЯ – ОСЬ ЩО Є НАСПРАВДІ ВАЖЛИВИМ ПРОТЯГОМ УСЬОГО ЖИТТЯ

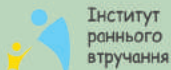
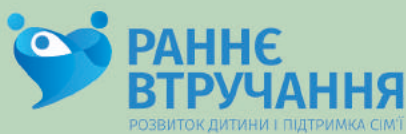
Для того, щоби запам'ятати, як робиться те, чи інше, для мене замало одного разу. Я мушу постійно повторювати, щоб не забути. І я зможу багато чого навчитися, не втрачай тільки терпіння і надії! Зараз, коли я ще не ходжу в садок, а потім в школу, для нас з тобою найсприятливіший час. Ми можемо бути так багато разом! Ти найкраще знаєш мої потреби, ти можеш мені підказати, допомогти на кожному кроці. Коли я піду в садок, а згодом до школи, в моєму житті появляться інші люди, вони теж будуть мене вчити.

А з тобою ми будемо щораз менше. А тому не будемо гаяти часу! Все, що найбільш необхідне, навчи мене зараз! Я швидко виросту, пам'ятай про це. Зараз наш час! Зараз власне той час, коли я можу навчитись значно більше, ніж будь коли. Давай не пропустимо цю можливість!

Пам'ятай, зараз наші найкращі роки, коли ми можемо бути разом!

Я СПРОБУЮ ДАТИ СОБІ РАДУ В ЖИТТІ!

www.rvua.com.ua



Національна Асамблея
Людей з Інвалідністю України
www.naiia.org.ua

